

Asia: VN/22817/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt ympäristöministeriöltä lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi energiatehokkuus ensin -periaatteesta, jonka tarkoituksena olisi varmistaa energiatehokkuusratkaisujen huomioon ottaminen julkisissa hankinnoissa, suunnittelussa, politiikassa ja merkittävässä investoinneissa.

Ehdotus liittyy olennaisilta osin ympäristöministeriön hallinnonalaan kuuluvaan rakentamiseen. Ehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi julkiseen sektoriin kohdistettavista energiatehokkuusvelvoitteista sekä julkisten hankintojen energiatehokkuusvaatimuksista, jotka koskettaisivat EU-kynnysarvot ylittäviä tuote-, palvelu-, rakennus- ja rakennusurakkahankintoja.

Vuonna 2023 voimaan tullut energiatehokkuusdirektiivi EED, (EU) 2023/1791 velvoittaa Suomea laatimaan julkisten elinten, Suomessa valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien, omistamista tai käyttämistä rakennuksista luettelon. Lisäksi vuonna 2024 voimaan tullut rakennusten energiatehokkuusdirektiivi EPBD, (EU) 2024/1275 velvoittaa laatimaan kansallisesti rakennuksiin liittyviä suunnitelmia ja tietokantoja, mm. kansallisen rakennusten energiatehokkuustietokannan. EED:n mukainen rakennusluettelo muodostaa perustan EPBD:n rakennusten energiatehokkuustietokannalle.

Ympäristöministeriö on osallistunut asian valmisteluun osana työ- ja elinkeinoministeriön johtamaa direktiivin täytäntöönpanoa valmisteleavassa työryhmää.

Ympäristöministeriö kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta antaa asiassa lausunto ja lausuu asiasta seuraavasti:

Ympäristöministeriö pitää ehdotusta kannatettavana. Ympäristöministeriö katsoo, että ns. energiatehokkuusdirektiivin tavoitteet ovat kannatettavia ja energiatehokkuustavoitteiden vähimmäisvaatimusten kirjaaminen EU:n laajuisesti on kannatettavaa.

Julkista sektoria koskevat velvoitteet

Energiatehokkuusdirektiivin julkista sektoria koskevista velvoitteista säädetään direktiivin 5, 6, 25 ja 29 artiklassa. Artiklassa 5 säädetään energiatehokkuuden huomioimisesta pitkän aikavälin suunnittelussa ja artiklassa 6 säädetään julkisten elinten rakennusten korjausvelvoitteesta, jotka ovat keskeiset ympäristöministeriön hallinnonalaan koskevat direktiivin artikkelit.

Direktiivin 6 artiklan 5 kohdassa säädetään velvoitteesta ylläpitää ja asettaa julkisesti saataville luettelo julkisten elinten rakennuksista. Esitysluonnoksessa todetaan, että vastaavaa luetteloa ei ole aikaisemmin ollut. Julkisten elinten rakennustiedon hallintaa hoitaa nykytilanteessa pääosin Senaatti-kiinteistöt konserni sekä Maakuntien Tilakeskus Oy. Näillä tahoilla on jo hallinnassaan valtaosa energiatehokkuusdirektiivin tarjoamien kohteiden tiedonhallinnasta yhteentoimivassa ja koneluettavassa muodossa.

Esitysluonnoksessa todetaan, että rakennusluetteloa koskevat velvoitteet pyritään panemaan täytäntöön hyödyntäen mahdollisuuksien mukaan olemassa olevaa rakennetun ympäristön tietojärjestelmä Ryhtiä. Esitysluonnoksessa ei avata tarkemmin miten rakennetun ympäristön tietojärjestelmää on tarkoitus käyttää.

Ympäristöministeriö pitää kannatettavana esityksen tavoitetta käyttää hyödyksi olemassa olevia tietovarantoja. Ympäristöministeriö kuitenkin huomauttaa, että direktiivin 6 artiklan 5 kohdan velvoitteen toteuttaminen ilman toimia tai muutoksia ei ole mahdollista rakennetun ympäristön tietojärjestelmän kautta.

Tietojärjestelmää säätelee laki rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä (431/2023). Lain mukaan tietojärjestelmä koostuu kahdesta tietovarannosta, alueidenkäytön tietojen tietovarannosta (5 §) sekä rakentamisen tietovarannosta (7 §). Rakentamisen tietovarantoa koskeva pykälä on viittaussäännös rakentamislain (751/2023) 72 ja 73 §:ään, joiden perusteella kunnan on toimitettava laissa mainitut tiedot viimeistään 1.1.2029 alkaen (rakentamislain 197 §). Tietojärjestelmää koskevan lain mukaan Suomen ympäristökeskuksella on oikeus saada muilta viranomaisilta, kuten Digi- ja väestötietovirastolta tietoja tietovarantoihin (Ryhti-laki 9 §). Lisäksi on huomioitava, että laajempaa tietosisältöä rakennuksista ja rakennuskohteista ei välttämättä saada tietojärjestelmään ennen rakentamislain 197 §:n siirtymäajan päättymistä vuoden 2028–2029 vaihteessa. Laki ei velvoita kuntia toimittamaan tietoja olemassa olevista rakennuksista, joten kohteiden tietojen saaminen tietojärjestelmään voi kestää huomattavasti kauemmin tai tietoja ei saada ollenkaan. Ympäristöministeriö esittää huolensa siitä, onko direktiivin vaatima toteutus mahdollinen 12.10.2025 mennessä.

Ympäristöministeriö ehdottaa, että esityksen jatkovalmistelussa ehdotetaan muutettavaksi rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä annetun lain 7 §:ä. johon voitaisiin lisätä uusi 2 momentti, jonka mukaan EED:n tarkoittaman julkisen elimen on toimitettava rakennetun ympäristön tietojärjestelmän rakentamisen tietovarantoon tiedot energiatehokkuuslain vaatimista tiedoista, kuten siitä onko rakennus direktiivin 6 artiklan kohdan 2 a) mukaisesti suojeltu; 2 c)

hartauden harjoittamiseen ja uskonnolliseen toimintaan tai osa julkista luetteloa sekä tiedot luettelon kohteiden omistuksessa ja hallinnassa tapahtuneissa muutoksissa. Pykälän valmistelussa olisi syytä varmistaa, että Suomen ympäristökeskus pystyy määrittämään tiedon toimitustavan tai, että tiedon toimitustavasta annettaisiin tarkempia säännöksiä ympäristöministeriön asetuksella. Selkeyden vuoksi tulisi määritellä vastuuviranomainen toteuttamaan Artiklan 6 kohdan 5 mukaisen luettelon julkisesti saataville asettamista.

Koska rakennustiedot usein katsotaan henkilötiedoksi tai niitä tulee käsitellä kuin henkilötietoa, olisi julkisella elimellä automaattisesti velvollisuus pitää tietoa myös ajantasalla.

Ympäristöministeriö arvioi, että erillinen velvoite julkiselle toimijalle toimittaa tarvittavat tiedot olisi tehokkaampi ja kevyempi kuin se, että yksittäinen viranomainen, kuten Suomen ympäristökeskus, keräisi tiedot säännöllisin väliajoin kyselyillä tai julkisuuslakiin nojaavilla tietopyynnöillä. Osa vaadituista tietotoimituksista hoituisi rakentamislupien tai kaavoituksen käsittelyn yhteydessä, jolloin toimitusvelvoite ei kuormita osapuolia. Tiedot, jotka on ajantasaistettava ilman rakentamislupamenettelyä, kuormittaisivat eri osapuolia jonkin verran.

Ympäristöministeriö pyytää kiinnittämään huomiota esityksen jatkovalmistelussa siihen, että millä keinoin toimijat saataisiin toimittamaan tiedot ajoissa. Kansalliseen lakiin tulisi harkita kirjaamista teettämishuosta, uhkasakosta tai muusta seuraamusmenettelystä, jolla varmistettaisiin, että tiedot toimitetaan asianmukaisella tavalla ja asianmukaisessa aikataulussa. Ympäristöministeriö kantaa huolta siitä, että velvoitetta toimittaa tietoja ei kaikissa tapauksissa noudatettaisi.

Laanti Tommi
Ympäristöministeriö

Rastas Jaakko
Ympäristöministeriö